

Državni izpitni center

M 2 1 2 5 4 1 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Petek, 27. avgust 2021

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.1	<p>Vidiki čustev:</p> <ul style="list-style-type: none"> vrednostni (vrednost) jakostni (intenzivnost) aktivnostni <p>Razlika med afekti in razpoloženji:</p> <ul style="list-style-type: none"> jakostni vidik: afekti so intenzivna čustva, razpoloženja pa šibka. <p>OPOMBA: Če kandidat razliko med afekti in razpoloženji opredeli samo glede na trajanje, se odgovor ne upošteva.</p>	
2. raven	navedeni 3 vidiki čustev, ugotovljena in opisana razlika med afekti in razpoloženji	4
	navedena 2 vidika čustev, ugotovljena in opisana razlika med afekti in razpoloženji	3
1. raven	navedena 2 vidika čustev, ugotovljena (<i>ali opisana</i>) razlika med afekti in razpoloženji ali naveden 1 vidik čustev, ugotovljena in opisana razlika med afekti in razpoloženji ali navedeni 3 vidiki čustev	2
	naveden 1 vidik čustev, ugotovljena <i>ali</i> opisana razlika med afekti in razpoloženji ali navedena 2 vidika čustev	1
1.2	<p>Izpisi afektov in razpoloženj iz besedila:</p> <p>afekti:</p> <ul style="list-style-type: none"> bes panika groza <p>razpoloženja:</p> <ul style="list-style-type: none"> tesnoba potrtost <p>Naslov članka na maturi, npr.: Evforija (<i>afekt</i>) in zadovoljstvo (<i>razpoloženje</i>) ob razglasitvi rezultatov mature</p>	
4. raven	pravilno izpisani 3 afekti in 2 razpoloženji ter primer naslova z afektom in razpoloženjem	4
	pravilno izpisana 2 afekta in 2 razpoloženji ter primer naslova z afektom in razpoloženjem ali	3
	pravilno izpisani 3 afekti in 1 razpoloženje ter primer naslova z afektom in razpoloženjem ali	
	pravilno izpisani 3 afekti in 2 razpoloženji ter primer naslova z afektom <i>ali</i> razpoloženjem	
3. raven	pravilno izpisana 3 čustva (afekti in razpoloženja) ter primer naslova z afektom <i>ali</i> razpoloženjem ali pravilno izpisana 4 čustva ali pravilno izpisani 2 čustvi in primer naslova z afektom in razpoloženjem	2
	pravilno izpisani 2 čustvi ali pravilno izpisano 1 čustvo in primer naslova z afektom <i>ali</i> razpoloženjem ali primer naslova z afektom in razpoloženjem	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.3	<p>Presoje s pojasnitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bes na medosebne odnose vpliva negativno: ljudje okrog besnega posameznika se umaknejo, bojijo se stopiti v stik z njim, odnose prekinejo; • evforija lahko na medosebne odnose vpliva dobro: evforičen posameznik lahko s svojim čustvovanjem navdušuje tudi druge in ti se raje družijo z njim; • tesnoba lahko na medosebne odnose vpliva slabo: ker smo tesnobni, se izogibamo stikov z drugimi in tako naši medosebni odnosi ugašajo; • potrto lahko na naše medosebne odnose vpliva pozitivno: ker drugi vidijo, da smo potrti, nas lahko povprašajo o tem, ali nas kaj tare, in tako poglobimo odnose z njimi; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Če kandidat podaja splošne presoje (ne poimenuje posameznih afektov in razpoloženj), se oceni na 5. ravni.</p>	
6. raven	<p>3 presoje s 3 pojasnitvami (vključeni afekti in razpoloženja)</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti presoj s pojasnitvami.</p>	3–4
5. raven	<p>2 presoji z 2 pojasnitvama ali 3 presoje z 1 pojasnitvijo</p>	2
	<p>1 presoja z 1 pojasnitvijo ali 2 presoji</p>	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	<p>Opredelitev frustracije: Frustracija je doživljanje oviranosti v motivacijski situaciji.</p> <p>Navedba in opis ovir: Ovire so lahko:</p> <ul style="list-style-type: none"> • objektivne: zunanji dejavniki • socialne: drugi ljudje • subjektivne: naše osebne lastnosti, sposobnosti (ovire v nas samih) <p>OPOMBA: Če kandidat opisuje ovire s konkretnimi primeri, je odgovor ocenjen na 1. ravni.</p>	
2. raven	opredelitev frustracije in navedene ter opisane 3 vrste ovir	4
	opredelitev frustracije in navedeni ter opisani 2 vrsti ovir	3
1. raven	opredelitev frustracije in navedena ter opisana 1 vrsta ovir ali opredelitev frustracije in navedeni 2 vrsti ovir ali navedeni in opisani 2 vrsti ovir	2
	opredelitev frustracije ali navedena in opisana 1 vrsta ovir ali navedeni 2 vrsti ovir	1
2.2	<p>Vrsta ovire, ki povzroča Gregorjevo frustracijo: Gregor doživlja subjektivno oviro.</p> <p>Ponazoritve primerov (Martina): <i>objektivna ovira:</i> Martini se na poti na zmenek pokvari avto in zato ne more priti v kino; <i>socialna ovira:</i> starši Martini prepovedo druženje z Gregorjem; <i>subjektivna ovira:</i> tudi Martina dvomi vase in se zato boji sprejeti povabilo.</p> <p>OPOMBA: Če iz odgovora ni jasno razvidno, katere vrste ovir kandidat ponazarja, je ocenjen na 3. ravni.</p>	
4. raven	poimenovana vrsta ovire, ponazorjeni 3 primeri ovir	4
	poimenovana vrsta ovire, ponazorjena 2 primera ovir	3
3. raven	poimenovana vrsta ovire, ponazorjen 1 primer ovir ali ponazorjena 2 primera ovir	2
	poimenovana vrsta ovire ali ponazorjen 1 primer ovire	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.3	<p>Pojasnitev pozitivnih in negativnih posledic frustracij, npr.:</p> <p>pozitivne posledice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • večanje frustracijske tolerance/psihične moči; ko nam uspe premagati oviro, s tem utrdimo prepričanje, da smo sposobni premagovati ovire; • višji dosežki; ko uspešno premagujemo frustracije, bolj uspešno dosegamo cilje, lahko si zastavljamo tudi višje cilje; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca; <p>negativne posledice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obupovanje; zaradi neuspešno rešenih frustracij lahko človek obupa nad tem, da lahko sam uspešno premaguje ovire (naučena nemoč); • pojav psihosomatskih bolezni; zaradi prevelikih stresnih obremenitev se lahko pojavljajo psihosomatske bolezni; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Pojasnitev pozitivnega in negativnega vpliva obrambnih mehanizmov (OM), npr.:</p> <p>negativen vpliv:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z racionalizacijo namesto pravih razlogov za neuspeh navidezno opravičujemo svoje napake, ki jih zato ne odpravljamo; • z zanikanjem ovire zmanjšamo možnost premagovanja ovire, saj ne vidimo pravega vzroka neuspešnosti; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca; <p>pozitiven vpliv:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z identifikacijo/posnemanjem vzornikov, ki uspešno premagujejo ovire, tudi sami postajamo uspešnejši pri premagovanju frustracij; • s kompenzacijo lahko oviran cilj zamenjamo z drugim ciljem in s tem lahko cilj tudi dosežemo; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Če iz pojasnitev ni jasno razvidno, za kateri OM gre, je kandidat ocenjen na 5. ravni.</p>	
6. raven	2 pojasnjeni posledici frustracij (pozitivna in negativna) in 2 pojasnitvi (pozitivna in negativna) vpliva OM	4
	2 pojasnjeni posledici frustracij (pozitivna in negativna) in 1 pojasnitev vpliva OM ali 1 pojasnjena posledica frustracij (pozitivna <i>ali</i> negativna) in 2 pojasnitvi (pozitivna in negativna) vpliva OM	3
5. raven	1 pojasnjena posledica frustracij in 1 pojasnitev vpliva OM ali 2 pojasnjeni posledici frustracij ali 2 pojasnitvi vplivov OM	2
	1 pojasnitev posledic frustracij ali 1 pojasnitev vpliva OM	1

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	<p>Značilnosti formalnih skupin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • struktura je predpisana; • struktura je zahtevana od zunaj, od tistega, ki ima socialno moč; • pravila vedenja, statusi, socialne vloge so določeni; • predpisano je, kdo o čem odloča, kdo uboga, kako se morajo člani vesti; • člani se podrejajo zaradi nagrade; • neupoštevanje pravil se lahko kaznuje. <p>Značilnosti neformalnih skupin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • struktura (socialne vloge, statusi, odnosi, komunikacija) se oblikuje sama, postopoma; • struktura se pogosto oblikuje nezavedno; • skupino lahko na začetku združuje nek skupni interes; • struktura je sprejeta s soglasjem večine; • delovanje ni odvisno od prisile. <p>Opredelitev socialne vloge: pričakovana vedenja, ki so vezana na določen položaj v skupini.</p>	
2. raven	2 značilnosti formalnih in 2 značilnosti neformalnih skupin, opredelitev socialne vloge	4
	2 značilnosti formalnih in 1 značilnost neformalnih skupin (ali obratno), opredelitev socialne vloge	3
1. raven	2 značilnosti (formalnih in/ali neformalnih) skupin, opredelitev socialne vloge ali 3 značilnosti	2
	2 značilnosti ali 1 značilnost in opredelitev socialne vloge	1
3.2	<p>Ugotovitve iz primera:</p> <p>formalne skupine: ekipa zdravnikov in medicinskih sester, družina, svet staršev;</p> <p>neformalna skupina: prijateljice.</p> <p>Primer vedenja (socialne vloge) mladostnika v formalni skupini, npr.: V družini ima mladostnik vlogo otroka (sina, hčere). V tej vlogi sledi pravilom, ki jih postavljajo starši. Kadar ne sledi dogovorom, se boji kazni. V odbojgarski ekipi ima mladostnik vlogo igralca (npr. podajalca). Soigralcem mora spretno podajati žogo, da lahko dosežejo točko.</p> <p>Primer vedenja (socialne vloge) mladostnika v neformalni skupini, npr.: V skupini prijateljev je mladostnik neformalni vodja. Drugi navadno sledijo njegovim predlogom, kam se bodo odpravili v petek zvečer, zanje je pomembno njegovo mnenje o temi, o kateri razpravljajo.</p> <p>OPOMBA: Kandidat je ocenjen na 4. ravni, če opiše vedenje v socialni vlogi in vlogo poimenuje.</p>	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	4 ugotovitve, primer vedenja v poimenovani vlogi v formalni skupini in primer vedenja v poimenovani vlogi v neformalni skupini	4
	3 ugotovitve, primer vedenja v poimenovani vlogi v formalni skupini in primer vedenja v poimenovani vlogi v neformalni skupini ali 4 ugotovitve, primer vedenja v poimenovani vlogi v formalni <i>ali</i> neformalni skupini	3
3. raven	2 ugotovitvi, primer vedenja (vloge) v formalni <i>ali</i> neformalni skupini ali primer vedenja v vlogi v formalni skupini in primer vedenja v vlogi v neformalni skupini	2
	2 ugotovitvi ali 1 ugotovitev, primer vedenja (vloge) v formalni <i>ali</i> neformalni skupini	1
3.3	<p>Pozitivni vplivi socialnih skupin na osebnostni razvoj mladostnika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z vključevanjem v skupine se mladostnik socializira; • v skupinah zadovoljuje potrebo po sprejetosti in pripadnosti; • v skupinah zadovoljuje potrebo po uveljavljanju; • v skupinah se uči učinkovite komunikacije, načina reševanja problemov • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Negativni vplivi socialnih skupin na osebnostni razvoj mladostnika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lahko prevzame negativne vrednote skupine; • skupina lahko spodbuja k agresivnemu vedenju; • v skupini se člani neprimerno obnašajo, mladostnik posnema to vedenje; • v skupini mladostnik morda ni sprejet; skupina ga socialno izolira, kar negativno vpliva na njegovo samopodobo; • lahko se mu pripišejo vloge, ki mu ne ustrezajo in ki jih čuti kot prisilo; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Če kandidat samo našteva in ne pojasni pozitivnih in negativnih vplivov, je ocenjen na 5. ravni.</p>	
6. raven	pojasnitev 3 pozitivnih in 3 negativnih vplivov	4
	pojasnitev 2 pozitivnih in 2 negativnih vplivov	3
5. raven	pojasnitev 2 pozitivnih in 1 negativnega vpliva ali obratno	2
	pojasnitev 2 pozitivnih ali 2 negativnih vplivov ali 1 pozitivnega in 1 negativnega vpliva	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.1	<p>Oprelitev ustvarjalnosti: Ustvarjalnost je miselni proces (značilnost mišljenja, sposobnost, zmožnost), katerega rezultat so originalni in ustrezni (uporabni) dosežki.</p> <p>Originalnost: Odgovori so nekaj novega, redki, duhoviti, skupaj so povezane stvari ali pojavi, ki imajo na videz malo skupnega.</p> <p>Fluentnost (tekočnost): Kaže se v hitrem navajanju številnih idej oziroma odkrivanju številnih rešitev.</p> <p>Fleksibilnost (prožnost): Kaže se v navajanju različnih idej, rešitev; spreminjanju strategij reševanja problema in zmožnosti prestrukturiranja problema ...</p>	
2. raven	opredelitev ustvarjalnosti in 3 opisi	4
	opredelitev ustvarjalnosti in 2 opisa ali 3 opisi	3
1. raven	pomankljiva opredelitev ustvarjalnosti in 1 opis ali 2 opisa	2
	pomankljiva opredelitev ustvarjalnosti ali 1 opis	1
4.2	<p>Poimenovani in opisani fazi ustvarjalnega procesa, izpis besedila:</p> <ul style="list-style-type: none"> • preparacija (priprava): gre za proučevanje, razmišljanje o problemu, zbiranje podatkov ... <ul style="list-style-type: none"> – »Proučeval in spoznaval je, kaj se v zvezi s ponovno uporabo odpadnih materialov že dogaja, ter vztrajno iskal idejo, kje in kako bi lahko pri gradnji uporabil različne odpadne materiale«; • iluminacija (razsvetljenje, aha doživetje, vpogled, uvid, navdih): rešitev problema je nenadna, lahko v okoliščinah, ki so za reševanje problema nenavadne; <ul style="list-style-type: none"> – »Ko je nekega dne v domači kleti zagledal na polici ob steni zložene prazne platenke, se mu je porodila ideja, da bi platenke lahko uporabil za izolacijo gradbenih objektov.« <p>OPOMBA: Če kandidat pri izpisovanju besedila za preparacijo izpiše samo en del besedila (»Proučeval in spoznaval ...« ali »vztrajno iskal idejo ...«), je ocenjen na 3. ravni.</p>	
4. raven	poimenovani in opisani 2 fazi, ustrezna 2 izpisa besedila	4
	poimenovani in opisani 2 fazi, ustrezen 1 izpis besedila, ali poimenovani 2 fazi in opisana 1 faza, ustrezna 2 izpisa besedila	3
3. raven	poimenovani 2 fazi, ustrezna 2 izpisa besedila ali poimenovana in opisana 1 faza, ustrezen izpis besedila ali poimenovani in opisani 2 fazi	2
	poimenovani 2 fazi ali opisani 2 fazi	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.3	<p>Pojasnitve vpliva družine (staršev) na ustvarjalnost, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> otroke usmerjajo v različne dejavnosti, s čimer otroci pridobivajo več različnih izkušenj; otroku dopuščajo dejavnosti ali igre, ki omogočajo samostojno ustvarjanje, kot je na primer samostojno oblikovanje izdelka iz kock ali drugih materialov; z načinom vzgoje vplivajo na pozitivno samopodobo otroka, tako da ga pohvalijo, podpirajo njegove ideje; spodbujajo tveganje, dopuščajo, da naredi po svoje, da pridobiva zaupanje vase; spodbujajo kritično razmišljanje otroka, tako da ga usmerjajo v iskanje odgovorov in raziskovanje, s čimer postaja otrok v mišljenju avtonomen; drugi odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Pojasnitve dejavnosti šole, ki spodbujajo ustvarjalnost, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> z načinom poučevanja, ki dopušča aktivno vključevanje in soustvarjanje učencev: učence usmerjajo v iskanje odgovorov in raziskovanje pojavov, s čimer spodbujajo kritično mišljenje, razmišljanje učencev; omogoča izbirnost predmetov, da učenci lahko razvijajo svoja močna področja, razvijajo notranjo motivacijo; šola ponudi različne krožke, interesne dejavnosti, da se učenci lahko izkazujejo na različnih področjih, razvijajo nekatere spretnosti in s tem tudi pozitivno samopodobo; organizira raziskovalne dejavnosti, s čimer se učenci učijo raziskovanja in razvijajo inovativne ideje; drugi odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Če kandidat samo našteva vplive družine in dejavnosti šole, je ocenjen na 5. ravni.</p>	
6. raven	5 pojasnitev (vključena družina in šola)	4
	4 pojasnitve (vključena družina in šola)	3
5. raven	3 pojasnitve (vključena družina in šola)	2
	2 pojasnitvi	1

IZPITNA POLA 2

A) Naloge izbirnega tipa

Naloga	Odgovor
1	B
2	B
3	C
4	D

Naloga	Odgovor
5	A
6	D
7	B
8	C

Naloga	Odgovor
9	C
10	B
11	B
12	D

Naloga	Odgovor
13	C
14	B

Za vsak pravilen odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk

B) Strukturirani eseji**1. naloga**

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Predstavnik smeri in področja proučevanja behaviorizma in psihoanalize:</p> <ul style="list-style-type: none"> • behaviorizem: Watson, Pavlov, Skinner, Bandura <p>Področja proučevanja: vedenje, vplivi okolja, načini učenja ...</p> <ul style="list-style-type: none"> • psihoanaliza: Freud <p>Področja proučevanja: nezavedno, psihoseksualni razvoj, dinamika duševnosti ...</p>	
2. raven	navedena predstavnika obeh smeri in po 3 področja proučevanja za vsako smer	4
	navedena predstavnika obeh smeri in po 2 področji proučevanja za vsako smer	3
1. raven	navedena predstavnika obeh smeri in 2 področji ali naveden en predstavnik in 3 področja	2
	navedena 2 predstavnika ali navedeni 2 področji	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Primer doživljanja strahu pri otroku s pojasnitvami z vidika behaviorističnega in psihoanalitičnega pristopa in predlagana pomoč:</p> <p>Primer: Manca je učenka 6. razreda in doživlja močan strah pred spraševanjem v šoli, zato se nikoli sama ne javi za ustno ocenjevanje. Ko je vprašana, pa se ji glas trese, govori tiho in dobi rdeče izpuščaje po obrazu in vratu.</p> <p>Behaviorizem: Predstavnik behaviorizma bi to razložil kot posledico neke pretekle izkušnje, ko se je pri spraševanju osmešila in zato sedaj vsakokrat, ko je v podobni situaciji, doživlja podobne občutke (klasično pogojevanje). Npr. predlagal bi učenje novih, ustreznih oblik vedenja, s katerimi bi se naučila obvladati svoj strah; v okoliščinah, v katerih oseba doživlja strah, bi vpeljal nek ugoden dražljaj.</p> <p>Psihoanaliza: Manca je v preteklosti že doživela neko podobno situacijo, ko se je močno osmešila, in to doživlja kot travmo, zato se izogiba podobnim situacijam (da se neprijetna izkušnja ne bi ponovila); Manca se sploh ne zaveda, zakaj je ta situacija zanj tako neprijetna, saj njen strah izhaja iz nezavednega (izogibanje neprijetnim izkušnjam). Npr. predlagal bi psihoterapijo, v kateri bi ugotavljali nezavedne vzroke strahu. Drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</p>	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	<p>naveden primer in pojasnjena razlaga z vidika behaviorizma in psihoanalize, predlagana pomoč za eno od smeri</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti odgovora.</p>	4–5
3. raven	<p>naveden primer in pojasnitev z vidika behaviorizma in psihoanalize ali naveden primer in pojasnitev za behaviorizem <i>ali</i> psihoanalizo in predlagana pomoč</p>	3
	<p>naveden primer s pojasnitvijo za 1 smer ali naveden primer in predlagana pomoč ali pojasnitev za 1 smer in predlagana pomoč</p>	2
	<p>naveden primer ali pojasnitev za 1 smer ali predlagana pomoč</p>	1
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Pojasnitev prispevka behaviorizma in psihoanalize k panogam psihologije, npr.:</p> <p>behaviorizem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>razvojna psihologija</i>: z razumevanjem principov nagrajevanja in kaznovanja smo pri vzgoji otrok lahko uspešnejši; pri vzgoji otroka lahko hitro in učinkovito vplivamo na razvoj želenih ali odpravljanje neželenih navad pri otroku (<i>teoretične panoge</i>); • <i>pedagoška psihologija</i>: s poznavanjem principov učenja znamo bolje motivirati otroke za šolsko učenje; če učitelj otroka za učenje in znanje nagradi, bo to utrjevalo njegovo nadaljnje učenje; vzpostavljanje discipline v razredu, saj z nagrajevanjem zaželenega vedenja lahko spodbujamo takšno vedenje (<i>uporabne panoge</i>); • <i>psihologija dela</i>: nagrajevanje delovne uspešnosti lahko poveča motiviranost delavcev za kakovostno delo (<i>uporabne panoge</i>); <p>psihoanaliza:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>razvojna psihologija</i>: razumevanje otrokovega (psihoseksualnega) razvoja; razumemo, da dojenčka potolaži dudu (ne vzamemo mu je na silo); kdaj uvajati toaletni trening; smiselno postavljanje razvojnih zahtev otroku ... (<i>teoretične panoge</i>); • <i>klinična psihologija</i>: uspešnejši smo pri zdravljenju duševnih motenj, ki nastanejo zaradi travmatskih izkušenj (<i>uporabne panoge</i>); • drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Kot ustrezen odgovor se upošteva tudi, če kandidat pojasnjuje s primeri.</p>	
6. raven	<p>4 pojasnitve (vključeni obe smeri) s poimenovanjem panog (teoretična in uporabna panoga)</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti pojasnitev.</p>	4–5
5. raven	3 pojasnitve (vključeni obe smeri) s poimenovanjem panog	3
	2 pojasnitvi ali	2
	1 pojasnitev s poimenovanjem panoge	
	1 pojasnitev	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Oprelitev:</p> <p>dednost (D):</p> <ul style="list-style-type: none"> • potencial (in omejitev) za razvoj določenih značilnosti; • potencial, ki je zapisan v genih kot nosilcih dednega zapisa; • zapis v genih, ki nosijo program za oblikovanje posameznih značilnosti; • genski zapis (predispozicije, dedne zasnove ...), ki ga podedujemo od staršev; <p>okolje (O):</p> <ul style="list-style-type: none"> • je celota nepodedovanih vplivov na razvoj človeka; • so vsi dejavniki socializacije, ki vplivajo na razvoj. <p>OPOMBA: Zadostuje ena opredelitev za vsak dejavnik.</p> <p>Opis medsebojne povezanosti dednosti in okolja, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dednost predstavlja meje možnega razvoja, koliko se bo potencial razvil, je odvisno od spodbud iz okolja; • ljudje z različno genetsko zasnovo spodbujajo različne odzive iz okolja; • z odraščanjem postaja vedno bolj očitna težnja ljudi, da tudi sami aktivno izbirajo in oblikujejo okolje, ki ustreza njihovi genetski zasnovi (se sklada z njihovimi lastnostmi). <p>OPOMBA: Zadostuje 1 opis.</p> <p>Tipi (vrste) raziskav:</p> <p>raziskave družin; raziskave posvojenih otrok; raziskave dvojčkov; raziskave ED, ki so odraščali ločeno; raziskave (primerjave) ED in DD dvojčkov istega spola.</p>	
2. raven	opredeljena 2 dejavnika, opisana medsebojna povezanost, navedba 2 tipov raziskav	4
	opredeljena 2 dejavnika, opisana medsebojna povezanost, navedba 1 tipa raziskav	3
1. raven	opredeljena 2 dejavnika, opisana medsebojna povezanost ali opredeljen 1 dejavnik, navedena 2 tipa raziskav ali opisana medsebojna povezanost, navedena 2 tipa raziskav	2
	opredeljena 2 dejavnika ali opredeljen 1 dejavnik, opisana medsebojna povezanost ali navedena 2 tipa raziskav ali opredeljen 1 dejavnik, naveden 1 tip raziskave ali opisana medsebojna povezanost, naveden 1 tip raziskave	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritev prepletenosti dejavnikov razvoja, npr.:</p> <p>Matjaž:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Matjaž je družaben kot njegova mama. Zato se mama z Matjažem veliko pogovarja, z njim rada hodi v družbo, saj opaža, da je Matjaž rad med ljudmi, spodbuja ga k navezovanju stikov z vrstniki, tudi v različnih skupinskih dejavnostih ...; • Matjaž je po naravi zelo družaben, z odraščanjem večino svojega časa preživi z vrstniki, išče dejavnosti, ki vključujejo druge, že v osnovni šoli se je vključil v igralski krožek, kasneje je izbral študij igrilstva ... <p>Marko:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mlajši brat Marko je zadržan kot njegov oče, pogosto skupaj opravljata kakšne samostojne dejavnosti, najraje doma ...; • Marko je po naravi zadržan in zato tudi izbira dejavnosti, pri katerih ni obkrožen z veliko ljudmi (zelo rad bere, igra šah, brska po spletu, odločil se je za študij računalništva) ... <p>Pojasnitev različnosti družinskega okolja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Matjaž in Marko zaradi različne genetske zasnove spodbujata različne odzive okolja; tudi vsak zase izbirata in oblikujeta določeno okolje, ki jima glede na njune genetsko določene lastnosti ustreza; • čeprav Matjaž in Marko prihajata iz istega družinskega okolja, vedno bolj oblikujeta vsak svoje okolje, ki jima glede na genetsko določene lastnosti ustreza. <p>OPOMBA: Zadostuje 1 pojasnitev.</p>	
4. raven	<p>3 ponazoritve, 1 pojasnitev</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 je odvisna od kakovosti ponazoritev in pojasnitve.</p>	4-5
3. raven	<p>2 ponazoritvi, 1 pojasnitev ali 3 ponazoritve</p>	3
	<p>1 ponazoritev, 1 pojasnitev ali 2 ponazoritvi</p>	2
	<p>1 ponazoritev ali 1 pojasnitev</p>	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Pojasnitve za posameznika, ki verjame, da vpliva na uspešnost v življenju najbolj:</p> <p>1) dednost, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • takšen posameznik bi razmišljal, da glede na manj inteligentne starše ne more uspeti, ker dednost določa meje možnega razvoja; • posameznik s starši visoke rasti bi razmišljal, da je lahko uspešen košarkar, ker ima dobre dedne predispozicije; <p>2) okolje, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • takšen posameznik bi razmišljal, da je lahko uspešen v čim bolj spodbudnem okolju, saj je razvoj odvisen od spodbud okolja; • starši glasbeniki bi razmišljali, da lahko tudi otrok postane dober glasbenik, ker mu zagotavljajo instrumente, učitelje, nagrade; <p>3) prepletanje dednosti in okolja, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posameznik, ki verjame, da je uspešnost odvisna od dednosti in okolja, bo razmišljal, kako bi svoje podedovane lastnosti krepil v ustreznem okolju (npr. nekdo z glasbenim talentom bo poiskal glasbeno skupino ali gledališče z muzikali). 	
6. raven	<p>4 pojasnitve</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 je odvisna od kakovosti pojasnitev.</p>	4–5
5. raven	<p>3 pojasnitve</p> <p>2 pojasnitvi</p> <p>1 pojasnitev</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.

Prazna stran

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Opis ravni moralnega presojanja:</p> <p>Prekonvencionalna: presoja dejanja glede na pravila in prepovedi avtoritete; upoštevanje pravil zaradi strahu pred kaznovanjem; pri presoji upošteva neposredne posledice dejanja; dejanje presoja glede na to, kaj lahko z njim doseže; pravičnost presoja po načelu vzajemne menjave ...</p> <p>Konvencionalna: moralnost dejanja presoja glede na sprejetost in odobravanje njemu pomembnih ljudi; pozitivno vrednoti dejanja, ki imajo dober namen; pri presoji upošteva pravila, vrednote in stališča družbenega sistema; družbene norme veljajo enako za vse ljudi in izjem ni ...</p> <p>Postkonvencionalna: presoja po načelih pravičnosti in poštenosti, ki imajo splošno veljavnost; spoznava, da so moralne norme lahko v konfliktu; okoliščine lahko do neke mere opravičujejo odklonska dejanja, vendar ne vodijo do ukinitve moralnega pravila; posameznik si postopoma izoblikuje vrhovno etično načelo; če se ne drži svojih etičnih principov, ima slabo vest ...</p>	
2. raven	po 2 značilnosti za 3 ravni moralnega presojanja (2+2+2)	4
	2 značilnosti za 1 raven in po 1 značilnost za 2 ravni moralnega presojanja (2+1+1)	3
1. raven	1 značilnost za 3 ravni moralnega presojanja (1+1+1) ali	2
	2 značilnosti za 1 in 1 značilnost za drugo raven moralnega presojanja (2+1)	
	2 značilnosti za 1 raven ali	1
	1 značilnost za 1 in 1 značilnost za drugo raven moralnega presojanja (1+1)	
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Primeri utemeljitev, npr.:</p> <p>Prekonvencionalna raven:</p> <p>Da, v takšnih primerih je dopustno krasti, saj živila ne stanejo veliko; ne, krasti je prepovedano in posameznik bi bil kaznovan za svoje dejanje ...</p> <p>Konvencionalna raven:</p> <p>Da, posameznik lahko krade, da preživi, tako priskrbi hrano tudi svoji družini, ki jo ima rad; ne, kraja nikakor ni sprejemljiva, saj ni v skladu z zakoni in družbenimi normami ...</p> <p>Postkonvencionalna raven:</p> <p>Da, večinoma moramo spoštovati zakone, da ne krademo, vendar je v nekaterih okoliščinah kraja upravičena (npr., ko je ogroženo lastno življenje ali življenje druge osebe); ne, če je načelo »ne kradi« naša pomembna vrednota, kraja ni sprejemljiva, vzbuja nam slabo vest ...</p> <p>Kategorija vrednot:</p> <p>Moralne vrednote; vrednote dolžnosti in odgovornosti; moralno-etične vrednote</p>	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	3 primeri (za vsako raven moralnega presojanja) z označitvami ravni in ugotovitev kategorije vrednot OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti odgovorov.	4-5
3. raven	2 primera (za 2 ravni moralnega presojanja) z označitvami ravni in ugotovitev kategorije vrednot ali 3 primeri z označitvami ravni	3
	1 primer z označitvijo ravni in ugotovitev kategorije vrednot ali 2 primera z označitvami ravni	2
	1 primer z označitvijo ravni ali 1 primer (brez označitve) in ugotovitev kategorije vrednot	1
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Dejavniki, ki vplivajo na razvoj moralnega presojanja, in pojasnitve:</p> <ul style="list-style-type: none"> • starši (družina): otrok se identificira z moralnimi principi svojih staršev; prek vzgoje otrok spozna, kaj je prav in kaj ni ...; • vzgoja: avtonomno presojanje se lahko razvije pri vzgoji, ki postavlja jasna pravila vedenja, hkrati pa je otroku pojasnjeno, zakaj so pravila potrebna; pri njihovem oblikovanju sodeluje tudi otrok ...; • vrstniki: otroci se identificirajo z vrstniki in sprejemajo njihova pravila in vrednote; spoznavajo odnose enakosti in pravičnosti v skupini; vrstniško nagrajevanje vedenj, ki so povezana z moralnostjo ...; • šola: učitelj deluje kot model; učenci sprejemajo njegove moralne sodbe ...; • mediji: posredujejo informacije o moralnosti vedenj različnih znanih oseb; opredeljujejo se do dejanj znanih oseb ...; • abstraktno mišljenje, izobrazba: zlasti za postkonvencionalno raven je pomembno dobro razvito abstraktno mišljenje; značilna je za ljudi z višjo stopnjo izobrazbe ...; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	5
	3 presoje, 2 pojasnjeni	4
5. raven	2 presoji s pojasnitvama	3
	3 presoje ali 2 presoji z 1 pojasnitvijo	2
	2 presoji ali 1 presoja s pojasnitvijo	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Poimenovanje in opis spremenljivk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • neodvisna spremenljivka – spremenljivka, ki jo raziskovalec sistematično, namerno spreminja; vpliva na odvisno spremenljivko; • odvisna spremenljivka – spremenljivka, na katero preučujemo vpliv spreminjanja neodvisne spremenljivke; odvisna od neodvisne spremenljivke <p>Poimenovanje in opis skupin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kontrolna skupina – skupina, v kateri neodvisna spremenljivka ne vpliva, nima vrednosti, oziroma pogoj, pri katerem neodvisne spremenljivke ne uvedemo; • eksperimentalna skupina – skupina, v kateri uvedemo pogoj neodvisne spremenljivke, ki nas zanima, da ugotovimo, ali je vedenje odvisno od vplivanja neodvisne spremenljivke. 	
2. raven	poimenovanje in opis 2 spremenljivk in poimenovanje in opis 2 skupin	4
	poimenovanje in opis 2 spremenljivk in poimenovanje in opis 1 skupine ali poimenovanje in opis 1 spremenljivke in poimenovanje in opis 2 skupin	3
1. raven	poimenovanje in opis 2 spremenljivk ali poimenovanje in opis 2 skupin ali poimenovanje in opis 1 spremenljivke in poimenovanje in opis 1 skupine	2
	poimenovanje in opis 1 spremenljivke ali poimenovanje in opis 1 skupine ali 3 poimenovanja	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazorjen načrt eksperimenta, npr.:</p> <p>Eksperiment bi načrtovali tako, da bi udeležence po naključju razvrstili v dve skupini. Kontrolni skupini bi predvajali neagresivne vsebine na TV, eksperimentalni skupini pa agresivne vsebine (neodvisna spremenljivka). Nato bi obe skupini opazovali nekaj ur in beležili število agresivnih dejanj (odvisna spremenljivka), ki bi jih storili udeleženci ene in druge skupine.</p> <p>Hipoteza, npr.:</p> <p>Udeleženci, ki bodo izpostavljenim agresivnim vsebinam, bodo po tem kazali večjo agresivnost od tistih, ki agresivnim vsebinam na TV ne bodo izpostavljeni.</p>	
4. raven	ponazoritev eksperimenta (z razvidno eksperimentalno in kontrolno skupino ter odvisno in neodvisno spremenljivko) in hipotezo	4-5
	OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritve.	
3. raven	ponazoritev eksperimenta (z razvidno eksperimentalno in kontrolno skupino ter odvisno in neodvisno spremenljivko) ali ponazoritev eksperimenta (s 3 razvidnimi elementi) in hipoteza	3
	ponazoritev eksperimenta (z 2 razvidnima elementoma) ali ponazoritev eksperimenta (z 1 razvidnim elementom) in hipoteza	2
	ponazoritev eksperimenta (z 1 razvidnim elementom) ali hipoteza	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Primeri pojasnitev problema etičnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pri tovrstnih eksperimentih je težko poskrbeti, da udeleženci ne bi utrpeli škode – bodisi fizične (lahko bi se stepli) bodisi duševne (posnetki bi jih lahko vznemirili); • vprašanje je, ali posledice raziskovanja nasilnega vedenja za udeležence odtehtajo nova znanstvena spoznanja, ki jih s tem pridobimo; • pri tovrstnih eksperimentih je težko zagotoviti, da udeležencem ne bi povzročali stresa. <p>Področja proučevanja v psihologiji, na katerih bi bilo izvajanje eksperimentov neetično, in pojasnitve, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaljubljenost: s čustvi udeležencev ne smemo manipulirati; • vpliv nezdravih navad na človeka: zahtevali bi naključno uvajanje nezdravih navad, kar bi pomenilo, da bi spodbujali nezdrave navade pri posameznikih, ki jih nimajo, kar bi verjetno slabo vplivalo na njihovo zdravje; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	<p>pojasnitev problema etičnosti, 2 ugotovljeni področji s pojasnitvama</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti pojasnitev.</p>	4-5
5. raven	<p>pojasnitev problema etičnosti, 2 ugotovljeni področji z 1 pojasnitvijo ali 2 ugotovljeni področji s pojasnitvama</p> <p>pojasnitev problema etičnosti, 1 ugotovljeno področje z 1 pojasnitvijo ali pojasnitev problema etičnosti, 2 ugotovljeni področji ali 2 ugotovljeni področji z 1 pojasnitvijo</p> <p>pojasnitev problema etičnosti ali 1 ugotovljeno področje z 1 pojasnitvijo ali 2 ugotovljeni področji</p>	3 2 1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.